

Г. І. Денисик

Лозова

ЛОЗОВА – село Шаргородського району Вінницької області. Лозів. сільс. раді підпорядк. с. Теклівка. Знаходиться на р. Лозова (притока Мурафи, бас. Дністра), за 15 км від райцентру та за 18 км від залізнич. ст. Вендичани. Пл. 7,12 км². За переписом насел. 2001, у Л. проживали 1369, у Теклівці – 355 осіб; станом на 2016 – відповідно 1079 і 257 осіб; переважно українці. Л. вперше згадується у писем. джерелах 2-ї пол. 14 ст. Поселення належало князям Коротким, потім – Збаражським, Вишневецьким, наприкінці 16 ст. – Яну Замойському, пізніше – Любомирським, наприкінці 19 – на поч. 20 ст. – нім. барону Фан Кнарінґу. Мешканці брали участь у козац.-селян. повстаннях під керівництвом К. Косинського та С. Наливайка, Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Після 2-го поділу Польщі 1793 Л. відійшла до Рос. імперії. 1797–1923 – село Могилів. пов.; 1797–1925 – Поділ. губ. У 19 – на поч. 20 ст. підпорядковувалося Сербян. волості. 1885 проживали 1525 осіб, було 377 дворів, працювали 2 постійних будинки та водяний млин. Під час воєн. дій наприкінці 1910-х рр. влада неодноразово змінювалася. Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (кількість встановлених жертв у Л. – 400, у Теклівці – 70 осіб), зазнали сталін. репресій. Від липня 1941 до березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни воювали 562 особи. Були вбиті 264 лозівчани та 59 теклівців. Нині у Л. – заг.-осв. школа, дитсадок; Будинок культури, б-ка; фельдшер.-акушер. пункт; у Теклівці – клуб, б-ка; фельдшер.-акушер. пункт. Л. має 2 правосл. приходи УПЦ МП – Покровський і Миколаївський. Покров. храм закладено 1700 у центрі села з благословення Львів. єпископа А. Шептицького, освячено 1702 Шаргород. деканом А. Ковпаковичем. Є унікал. зразком тризруб. і триверх. правосл. культ. споруди, відноситься до найпопулярнішого типу укр. дерев'яного зодчества. За описом візитації 1782–83 – «ціла з дерева дубового, з трьома верхами, обмальована; двері дубові, окуті на пасах залізних». Має піддашшя на фігурних, виразного малюнку кронштейнах – випусках вінців зрубу. Осн. зруби однакової висоти, перекриті барок. верхами на восьмериках із двома заламами, увінчані маківками. Бабинець відділений від центр. простору трапецієвид. отвором. На Зх. від Покров. храму – триярусна, квадратна, завершена банею з декор. маківкою дзвіниці. Її перший ярус зрубований, оточений піддашшям на фігур. кронштейнах, верхні 2 яруси (четверик на четверику) – каркасні. 1966 Покров. церкву закрито, 1990 відкрито після реставрації. На її подвір'ї

збереглися кам'яний обеліск з хрестом (1865) – пам'ятник на честь відміни кріпос. права. Микол. церкву встановлено 1752 на кошти парафіян та князя Любомирського у пн. частині села. За переказами, її перевезли з Шаргорода. Вона дерев'яна, тризрубна, триверха. Квадратні у плані зруби перекриваються восьмигран. шатр. завершеннями з одним заломом. Масивні бані з низьким широким опасанням створюють ефект приземкуватості всього храму. Побл. неї також розташ. триярусна, квадратна у плані дзвіниця. Обидві церкви з дзвіницями нині є пам'ятками архітектури нац. значення. Встановлено 2 пам'ятники воїнам-землякам, які загинули під час 2-ї світової війни, пам'ятний знак жертвам голодомору. У Л. народилися учасники 2-ї світової війни, повні кавалери ордена Слави І. Гаврилук, А. Дудник; у Теклівці – живописець, кераміст, художник театру Л. Костур. Сім працівників колиш. колгоспу «Прогрес» удостоєні звання Героя Соц. Праці – П. Марценюк (голова), І. Байда, Г. Білінська, А. Матусяк, О. Меєр, О. Садова, Я. Щербатюк.

Рекомендована література

1. Зінченко А. Акти візитації монастирів і костьолів першої половини 19 ст. як історичне джерело // Поділ. старовина. В., 1993;
2. Киркевич В. Г. Церква Покрови Пресвятої Богородиці. К., 1999;
3. Нагребецький А. Іменами багата земля Шаргородська. В., 2014.

Покликання на статтю:

Лозова / Г. І. Денисик // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-56249>

2001-2023 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).